

Sygn. akt I C 1001/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2020 roku

Sąd Okręgowy w Kaliszu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Małgorzata Pilarczyk

Protokolant: sekr. sąd. Bogna Ziábka

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2020 roku w Kaliszu

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. (1) i A. K. (1)

przeciwko A. K. (2)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

1. oddała powództwa,
2. zasądza od powoda M. K. (1) na rzecz pozwanego A. K. (2) kwotę 8 856,00 zł (osiem tysięcy pięćdziesiąt sześć złotych 00/100), w tym podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu A. K. (2) z urzędu przez adwokata S. K. w sprawie z powództwa M. K. (1),
3. nie obciąża powoda M. K. (1) kosztami procesu w pozostałym zakresie,
4. nie obciąża powódki A. K. (1) kosztami procesu,
5. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Kaliszu) na rzecz adwokata S. K. kwotę 8 856,00 zł (osiem tysięcy pięćdziesiąt sześć złotych 00/100), w tym podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu A. K. (2) z urzędu w sprawie z powództwa A. K. (1),
6. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Kaliszu) na rzecz adwokata M. T. kwotę 8 856,00 zł (osiem tysięcy pięćdziesiąt sześć złotych 00/100), w tym podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi M. K. (1) z urzędu,
7. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Kaliszu) na rzecz adwokata M. T. kwotę 8 856,00 zł (osiem tysięcy pięćdziesiąt sześć złotych 00/100), w tym podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce A. K. (1) z urzędu.

Sędzia Małgorzata Pilarczyk

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 04 lipca 2018 roku, zarejestrowanym w Sądzie Okręgowym w Kaliszu pod sygnaturą akt I C 1001/18, powód M. K. (1) wniósł o nakazanie pozwanemu A. K. (2), aby złożył oświadczenie woli o przeniesieniu na powoda własności części nieruchomości położonej O., składającej się z działek numer (...), dla której Sąd Rejonowy w Kaliszu prowadzi księgę wieczystą nr (...) o wielkości 1,00 ha, w wykonaniu zobowiązania nałożonego na niego w umowie

darowizny zawartej z J. K. w formie aktu notarialnego z dnia 7 grudnia 1999 roku rep. A (...), oraz o przyznanie od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Kaliszu) na rzecz pełnomocnika z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej.

Pozwem z dnia 04 lipca 2018 roku, zarejestrowanym w Sądzie Okręgowym w Kaliszu pod sygnaturą akt I C 1002/18, powódka A. K. (1) wniósł o nakazanie pozwanemu A. K. (2), aby złożył takie samo oświadczenie jak w stosunku do powoda M. K. (1), także na jej rzecz. Pozew zawiera także wniosek o przyznanie na rzecz pełnomocnika powódki kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

W uzasadnieniach pozwów podniesiono, iż w paragrafie 7 powyższej umowy darowizny J. K. zobowiązał pozwanego (obdarowanego) do wydania córce i synowi - powodom A. K. (1) i M. K. (1) po 1,00 ha z przedmiotowej nieruchomości po uzyskaniu przez nich pełnoletniości.

Obecnie współwłaścicielami są pozwany A. K. (2) i jego żona M. K. (2) na zasadzie wspólności umownej majątkowej małżeńskiej rozszerzonej.

Powodowie uzyskali pełnoletniość, a pozwany mimo licznych wezwań ze strony powodów, nie wypełnił ciążącego na nim zobowiązania.

Jako podstawę prawną żądania powodowie wskazali przepis art. 393 par. 1 k.c. Wskazali, iż pozwany i J. K. w ramach umowy darowizny zawarli również umowę o świadczenie na rzecz osoby trzeciej. W przekonaniu powoda zobowiązania pozwanego do przeniesienia własności na jego rzecz nie można uznać za polecenie, czego konsekwencją jest brak wierzyciela.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 21 stycznia 2019 roku sprawa I C 1002/18 została połączona do wspólnego rozpoznania z niniejszą sprawą.

Pełnomocnik powodów z ostrożności procesowej, na wypadek nieuwzględnienia powództwa wniósł o nieobciążanie powodów kosztami procesu w oparciu o art. 102 k.p.c., gdyż w sprawę tę zostali wmanewrowani przez ojca.

W odpowiedzi na pozew dotyczącej obydwójga powodów, pozwany M. K. (1) wniósł o oddalenie powództwa oraz przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz ustanowionego z urzędu pełnomocnika kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w sprawach wytoczonych przez każdego z powodów.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew podniesiono, iż w niniejszej sprawie nie doszło do zawarcia umowy na rzecz osoby trzeciej. Pozwany przywołał wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28 kwietnia 2015 roku sygn. akt I A Ca 1617/14, gdzie wskazano wprost, iż umowy na rzecz osoby trzeciej nie można domniemywać, a zatem treści par. 7 przedmiotowej umowy darowizny poczytywać należy jako polecenie. Postanowienie powyższe nie zawiera zobowiązania pozwanego do jakiegokolwiek świadczenia. Pozwany podniósł przy tym, iż podmiotami uprawnionymi do żądania wypełnienia polecenia są darczyńca, a po jego śmierci spadkobiercy, lub organ państwowy. W tym enumeratywnym katalogu nie znajduje się beneficjent polecenia, a zatem powód nie ma legitymacji czynnej w tym postępowaniu. Z ostrożności procesowej pozwany podniósł, iż żądania powodów nie są zgodne z zasadami współżycia społecznego. Powód w 2013 roku otrzymał bowiem darowizną udział a wysokości 6/8 własności nieruchomości rolnej o pow. 4,5200 ha położonej w T., a zatem jego interesy życiowe zostały zabezpieczone. Natomiast wydzielenie z nieruchomości należącej do powoda działek po 1 ha ziemi na rzecz powodów doprowadziłoby do tego, że pozwany musiałby zrezygnować z prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Ustanowienie dla stron pełnomocny z urzędu przed zamknięciem rozprawy oświadczyli, iż koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu, nie zostały im zapłacone, ani w całości, ani w części.

Sąd dokonał następujących ustaleń faktycznych:

W dniu 07 grudnia 1999 roku doszło do zawarcia notarialnej umowy darowizny, na podstawie której darczyńca J. K. darował powodowi M. K. (1) prawo własności nieruchomości rolnej zabudowanej, składającej się z działek numer (...) o obszarze 4,33 ha, położonej w O., dla której w Sądzie Rejonowym w Kaliszu prowadzona jest księga wieczysta Kw (...), a A. K. (2) powyższą darowiznę przyjął. W paragrafie 7 umowy J. K. (darczyńca) zobowiązał obdarowanego syna powoda A. K. (2) do wydania córce i synowi, a jego siostrze A. K. (1) ur. (...) i M. K. (1) ur. (...) po 1,00 ha ziemi dla każdego, po uzyskaniu przez nich pełnoletności.

(dowód: odpis umowy wraz z wypisem z rejestru gruntów k. 7 – 8)

Powodowie i pozwany są rodzeństwem. Mają jeszcze jedną siostrę E., która otrzymała gospodarstwo po matce stron. Rodzice tłumaczyli powodom, że gdy osiągną pełnoletność wówczas otrzymają po 1/4 przepisane na pozwanego przez ojca gospodarstwa, z czego pozwany zdawał sobie sprawę. W 2015 roku J. K. i jego żona darowali wynoszący 6/8 części udział w stanowiącym ich własność gospodarstwie o pow. 4,5200 ha powodowi M. K. (1).

Aktualnie rodzice stron oraz strony są skłóceni. Powodowie mieszkają z matką, a ich ojciec – darczyńca J. K. od grudnia 2019 roku zamieszkuje z pozwanym, gdyż na skutek konfliktów musiał opuścić dom. J. K. nie występował do pozwanego, aby on oddał po 1 ha ziemi na rzecz powodów. Strony nie potrafiły porozumieć się w tej sprawie. Pozwany chce porozumienia z rodzeństwem, lecz nie ma poczucia obowiązku wynikającego z umowy. Ma świadomość, że rodzeństwo miało dostać z ziemi po 1 ha , po uzyskaniu pełnoletności.

Powód pracuje jako automatyk z dochodem ok. 3000 zł. miesięcznie, Dochód z gospodarstwa rolnego to kwota ok. 1000 zł. Powódka pracuje z wynagrodzeniem 1700 zł. Nie posiada majątku, poza autem F. (...) rocznik 2005.

Pozwany prowadzi darowane mu przez ojca gospodarstwo rolne, co do którego rozszerzył wspólność ustawową małżeńską na swoją żonę M. K. (2), z dochodem ok 3000 zł – 3500 zł, z którego utrzymują się także żona i córka pozwanego. Na nieruchomości uprawia zboże oraz produkcje pod foliami.

(dowód: zeznania powoda 00:09:56 – 00:18:51 płyta k. 138, zeznania powódki 00:21:58 – 00:24:13 płyta k. 138, zeznania pozwanego 00:26:30 – 00:36:52 płyta k. 138)

W dniu 13 stycznia 2020 roku J. K. złożył pisemne oświadczenia, doręczone powodom, w których odwołał polecenie wydania każdemu z nich po 1 ha ziemi nałożone na pozwanego w umowie darowizny z dnia 7 grudnia 1999 roku, z powodu wyrzucenia go przez wymienionych z domu i okazania rażącej niewdzięczności przez ci nie zasługują, aby czegokolwiek żądać od J. K..

(fakty niesporne)

Ustalony stan faktyczny co do zasady jest niesporny.

Sąd oddalił wniosek powodów o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego geodety jako nieprzydatnego do rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

Sąd zważył:

Podstawą dochodzonego przez powodów roszczenia jest przepis art. 393 par. 1 k.c. w myśl którego, jeżeli w umowie zastrzeżono, że dłużnik spełni świadczenie na rzecz osoby trzeciej, osoba ta, w braku odmiennego postanowienia umowy, może żądać bezpośrednio od dłużnika spełnienia zastrzeżonego świadczenia. Powodowie wywodzą, iż umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej może wystąpić również na gruncie umowy darowizny.

Zgodnie z treścią przepisu art. 888 par. 1 k.c., przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku.

Umowy darowizny występują najczęściej w stosunkach rodzinnych. Zdarza się, iż rodzice, darowują jednemu ze swoich dzieci określony składnik swojego majątku, z równoczesnym zwolnieniem z obowiązku zaliczenia na schedę spadkową oraz zabezpieczeniem pozostałych dzieci, nakładając na dziecko obdarowane obowiązek przeniesienia na rodzeństwo wskazanych rzeczy lub praw. Należało zatem ustalić, czy zapis zawarty w par 7 przedmiotowej umowy darowizny stanowi podstawę dla powodów dla skutecznego roszczenia o przeniesienia własności rzeczy wobec obdarowanego na ich rzecz.

Dlatego należało rozważyć, czy w sprawie mamy do czynienia z darowizną obciążoną poleceniem, czy darowizną połączoną ze zobowiązaniem się do świadczenia na rzecz osoby trzeciej.

Darowizna obciążona poleceniem uregulowana jest w art. 893 k.c. zgodnie z którym, darczyńca może włożyć na obdarowanego obowiązek oznaczonego działania lub zaniechania, nie czyniąc nikogo wierzycielem (polecenie). Polecenie to może mieć charakter niemajątkowy lub majątkowy i mieć na względzie zarówno korzyść darczyńcy, obdarowanego, osoby trzeciej, jak i interes społeczny.

Poprzez zawarte w treści umowy darowizny polecenie obdarowany nie staje się dłużnikiem, natomiast darczyńca lub osoba na rzecz, której polecenie winno być wykonane nie jest wierzycielem obdarowanego, a wyłącznie beneficjentem z tytułu polecenia. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 19 kwietnia 2002 r. (sygn. akt III CZP 19/02) stwierdził, iż stosunek łączący obdarowanego obciążonego poleceniem oraz osobę odnoszącą korzyść z tego polecenia ma charakter zobowiązania naturalnego.

Oznacza to, iż polecenie nie może stanowić podstawy do żądania od obdarowanego wykonania jego obowiązku, w szczególności przez beneficjenta polecenia. W tym miejscu należy również wskazać, iż określony krąg podmiotów może domagać się od obdarowanego wykonania polecenia. Zgodnie bowiem z treścią przepisu art. 894 k.c., z żądaniem realizacji polecenia może wystąpić: darczyńca, który wykonał zobowiązanie wynikające z umowy darowizny, chyba że ma ono wyłącznie na celu korzyść obdarowanego, po śmierci darczyńcy jego spadkobiercy, organ państwowy jeżeli polecenie ma na względzie interes społeczny. Wymienione wyżej podmioty nie mogą korzystać z przymusu państwowego dla zmuszenia obdarowanego do wykonania polecenia.

Wobec powyższego konstrukcja polecenia w umowie darowizny zawarta w kodeksie cywilnym różni się istotnie od darowizny obciążliwej przewidzianej w kodeksie zobowiązań z 1933 roku. Pomimo nie występowania już w obecnym brzmieniu kodeksu cywilnego przepisu prawa wprost stanowiącego o tzw. darowiznie obciążliwej, w piśmiennictwie nadal dopuszcza się jej występowanie w obrocie prawnym.

Umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 par. 1 k.c.) może wystąpić również na gruncie umowy darowizny. W takim przypadku nie będziemy mieć do czynienia z poleceniem, które zakłada brak wierzyciela, ale z wykształconym w praktyce obrocie stosunkiem, w którego treści występuje odmienny element - świadczenie obdarowanego powiązane

z określonym wierzycielem wywodzącym swoje uprawnienie z treści art. 393 k.c. Tego rodzaju zapis umowny nie stanowi polecenia, bo powstały stosunek przybiera postać umowy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi I Wydział Cywilny

z dnia 18 września 2014 r. sygn. akt I ACa 65/14, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 1973 r., sygn. akt III CRN 40/73).

Należało zatem w pierwszej kolejności uwzględnić wolę i zamiar stron zawierających umowę darowizny w drodze interpretacji oświadczeń woli. W przypadku bowiem darowizny obciążliwej sam obdarowany zobowiązuje się, iż dokona spłaty lub przeniesienia określonych rzeczy lub praw na rzecz osoby trzeciej. Wówczas osoba na rzecz, której ma nastąpić spłata, czy też przeniesienie własności rzeczy lub praw staje się wierzycielem obdarowanego, któremu przysługuje wobec niego roszczenie. Podkreślenia wymaga też, iż do właściwej formy umowy na rzecz osoby trzeciej

niezbędnym jest dokładne określenie przedmiotu świadczenia. Tym samym w sytuacji gdy nie będzie to określona kwotowo suma pieniędzy a rzecz, koniecznym staje się szczegółowy jej opis.

W niniejszej sprawie - zgodnie z zapisem § 7 umowy darowizny - obdarowany nie zobowiązał się sam do oznaczonego działania, taki obowiązek został na niego - w formie polecenia - nałożony przez darczyńcę, a ponadto zobowiązanie nie zostało w sposób szczegółowy opisane. Samo określenie, że darczyńca zobowiązuje obdarowanego do wydania siostrze i bratu po 1, 00 ha ziemi, po uzyskaniu pełnoletniości, nie wskazuje, poza powierzchnią, która konkretnie część nieruchomości, składająca się z dwóch działek o powierzchni łącznej 4,33 ha miałyby zostać wydana powodom, czy miałyby to być konkretna działka, czy też część większej działki, którą należałoby wydzielić i w jaki sposób. Powyższe wyklucza przyjęcie, iż mamy w niniejszej sprawie do czynienia z zobowiązaniem do świadczenia na rzecz osoby trzeciej, określonym w art. 393 k.c., lecz z poleceniem, o którym mowa w art 893 k.c.

Wobec powyższego powodowie są beneficjariuszami, a stosunek prawny, jaki powstał poprzez nałożenie na obdarowanego polecenia w umowie darowizny jest zobowiązaniem naturalnym. Brak jest zatem podstawy do zobowiązania pozwanego, bez jego woli, do wykonania polecenia. Zauważyć należy, iż darczyńca odwołał polecenie zawarte w par. 7 umowy powołując się na rażącą niewdzięczność powodów.

Ponadto uwzględnienie żądania byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Sąd podziela argumenty przytoczone przez pozwanego, że wydzielenie 2 ha ziemi spowodowałoby pozbycie pozwanego niemalże połowy gospodarstwa rolnego, które prowadzi i z którego utrzymuje się jego rodzina. Ponadto, w przypadku powoda M. K. (1) dochodzi dodatkowy czynnik tego rodzaju, iż po zawarciu przedmiotowej umowy darowizny z której wywodzi roszczenie, zostało mu darowane gospodarstwo rolne przez rodziców, w którym zamieszkuje wspólnie z matką i powódką.

Mając na uwadze powyższe powództwa jako nieuzasadnione podlegały oddaleniu o czym orzeczono w punkcie 1 sentencji wyroku.

Powodowie przegrali sprawę w całości a zatem zastosowanie wobec nich winna mieć zasada odpowiedzialności za wynik procesu wyrażona w art. 98 k.p.c.

Dlatego też Sąd na podstawie art. 98 k.p.c. zasądził od powoda M. K. (1) na rzecz pozwanego zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w sprawie z powództwa M. K. (1), o czym orzekł jak w punkcie 2 sentencji wyroku, uznając, iż jego sytuacja majątkowa pozwala na zapłatę kosztów procesu w powyższym zakresie. Zgodnie bowiem z art. 108 ustawy „ o kosztach sądowych w sprawach cywilnych” zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

Z uwagi na charakter sprawy i sytuację stron Sąd w oparciu o przepis art. 102 k.p.c. nie obciążył powódki kosztami procesu w całości, a powoda M. K. (1) w pozostałym zakresie, to jest w odniesieniu do nieuiszczonych kosztów sądowych.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez pełnomocników powódki i pozwanego, Sąd orzekł w oparciu o par. 8 pkt. 7, par. 3, par. 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (w brzmieniu obowiązującym w dacie wszczęcia postępowania) jak w punktach 5,6, i 7 sentencji wyroku.

Sędzia Małgorzata Pilarczyk